

BRUGGENBOUWER TUSSEN stad EN platteland

Met de *Tostifabriek* en de *Doe-het-zelf kip* schudde futuroloog Vera Bachrach de vleesetende stedeling wakker. 'We haalden het platteland naar de stad', vertelt de 30-jarige Amsterdamse.

TEKST DOUWE ANNE VERBRUGGE
FOTOGRAFIE JORAM BLOMKWIST

De confrontatie met een levend dier dat moet sterven voor het dagelijks kipfiletje of een plakje ham voor tussen de tosti... dat maakt op veel mensen indruk. Daar is Vera Bachrach zich inmiddels wel van bewust. 'Media en belangengroeperingen sprongen er bovenop toen we de campagnes voor de *Tostifabriek* en de *Doe-het-zelf kip* lanceerden.'

Hoe verklaar je die media-aandacht?

'Het hele natuurlijke proces van de kip en het ei en van het slachten van dieren voor consumptie is aan ons zicht onttrokken. Vroeger had ieder dorp en iedere stadswijk een eigen slager waar de dieren werden geslacht en er een half varken in de etalage hing. Voor de vleesetende mens van toen was het evident dat er dieren werden geslacht en dat er boeren zijn die die dieren verzorgen.'

Eerst maar eens een gewetensvraag: heb je zelf wel eens een dier gedood?

'Voor de campagne van de *Doe-het-zelf kip*

heb ik meerdere keren een kip geslacht. Dat ging mij goed af, al zeg ik het zelf. Maar dieren doodmaken is niet leuk. Helemaal niet zelfs. Het is niet een hobby van me, ik doe het omdat ik vlees heel lekker vind en dit een manier is om de bio-industrie te ontwijken. Ik heb meer moeite met kip uit de supermarkt dan met de gans die mijn jagende vriend mee naar huis neemt.'

Op een 19e-eeuws industrieel complex met een wirwar aan gebouwtjes waar voorheen munitie werd gemaakt, huist het Zaandamse pand van haar campagne- en ontwerp bureau Ultra Ultra. Vera runt het bureau met twee kunstzinnige compagnons. Tientallen (hippe) bedrijfjes zitten er. 'Er lopen hier heel wat creatieve mafkezen rond', vertelt Vera, 'die gezamenlijk dit toch al bijzondere terrein nog leuker maken. We zitten hier al een tijd en maken nu mee dat het terrein van romantische achterafplek transformeert naar een hip terrein.' Zelf heeft ze ook een verandering ondergaan. 'Tien jaar geleden was ik een stuk idealistischer dan nu. Ik bekijk de wereld vandaag de dag door een wat meer realistische bril.'

‘De deelnemers ervoeren het als een eerlijke deal: wij hebben de kippen gevoerd en geslacht en nu is de kip voedsel voor ons’

Vandaar dat jullie zijn begonnen met projecten als de Doe-het-zelf kip?

‘De provincie Noord-Brabant vroeg ons als ontwerpers mee te denken hoe we “de slacht” uit de vergetelheid kunnen halen. De sector komt vooral in het nieuws bij schandalen als de fipronil-affaire of bij malafide Belgische slachtpraktijken. Schandalen moet je uitbannen maar de realiteit niet. De slacht is hoe dan ook onderdeel van vlees eten en de intensieve veehouderij. We wilden consumenten weer bewust maken van het hele proces. We zijn als vleesetende mensen losgeraakt van de bron: hoe belandt ons vlees op ons bord en waar komt het vandaan?’

Maar dat weten de meeste mensen eigenlijk toch wel?

‘Ze weten het misschien wel, maar worden er niet mee geconfronteerd. Of willen het niet weten. Het absurde is dat als er iets mis gaat in de vleesindustrie, diezelfde consumenten meteen boos worden op de boer of op de slachters terwijl zijzelf als consument niet de verantwoordelijkheid nemen om een duurzaam stukje vlees te kopen.’

Leg eens uit hoe jullie campagne met de Doe-het-zelf kip in elkaar stak.

‘Wij hadden acht IKEA-achtige kisten gemaakt met daarin alles wat je nodig hebt om je eigen kippenvlees te produceren. Drie bevruchte kippeneieren en een broedmachientje om deze uit te broeden, gaas om de dieren een buitenuitloop te geven en voer en voerbakken. Tot slot een knuppel en een mes om de dieren te doden en te slachten. De kist was achtereenvolgens te gebruiken als

broed-, opfok- en slachthok. Van ei tot kip in negen weken tijd. De kip werd geslacht onder begeleiding van een boer.’

Was er veel animo?

‘Driehonderd mensen wilden meedoen. Ja, dus. Gezinnen, alleenstaanden, foodies. Het was een divers gezelschap dat meedeed.’

Kregen jullie ook weerstand?

‘De Partij voor de Dieren stelde Kamervragen en begon een actie waarin ze de deelnemers opriepen hun kippen ter adoptie aan de partij af te staan in ruil voor vegetarische *kipstuckjes*. Best een leuk idee maar in hun communicatie sloegen zij de plank wat mij betreft mis. De partij zette onze deelnemers weg als dierenbeulen. Terwijl er in Nederland iedere dag meer dan 1 miljoen kippen geslacht worden in abattoirs. De Doe-het-zelf kippen hadden een fantastisch leven en werden met aandacht geslacht en opgegeten. Richt je pijlen op de bio-industrie als je een vegetarische wereld nastreeft zou ik zeggen. De PvdD heeft een prachtig partijprogramma maar hun communicatiestijl vind ik niet tof.’

Maar is de Doe-het-zelf kip campagne wel geslaagd volgens jou?

‘De winst is dat er een hele groep mensen betrokken is geraakt bij hun eigen vleesconsumptie. Niet alleen de deelnemers zelf maar ook hun burens, collega’s, familie en vrienden en klasgenootjes van de kinderen. De Doe-het-zelf kip was de *talk of the town*. Daarnaast is er flink over gediscussieerd in de media en op scholen. Er is veel aandacht gevestigd op het minder achteloos eten van

vlees. Maar ook: het doodmaken van een dier is niet leuk. En dan weer aan de andere kant: kip is wel lekker, helemaal als je ‘m zelf hebt grootgebracht. De deelnemers ervoeren het als een eerlijke deal: wij hebben de kip gevoerd en geslacht en nu is de kip voedsel voor ons.’

Vera laat in de atelierruimte van Ultra Ultra – hier werden vroeger granaten gemaakt – zien hoe de kist van de Doe-het-zelf kip in elkaar zit. Een box van 1 meter bij 80 centimeter, een ingenieus geheel. Het is duidelijk dat Sacha en Joris, Vera’s compagnons bij Ultra Ultra, de Kunstacademie hebben gedaan. Een buurmanbewoner van het voormalige munitiecomplex komt op een futuristische variant van een skateboard voorbij gezeild voor een kort praatje. Zoevend vertrekt hij weer. Vera achterlatend met een slachtpion in haar hand. Die zit ook in de box van de Doe-het-zelf kip.

Hoe komt het dat een stadse meid als jij betrokken raakt bij de wereld van de vleesconsumptie?

‘Ik ben dan wel echt een Amsterdamse, maar mijn ouders hadden een huisje in Noord-Frankrijk. Daar brachten we iedere vakantie door. Ik herinner mij vooral de “botjes-zoektochten” met mijn broertje in ons moeras daar. En ik heb een lange tijd anti-kraak gewoond in een boswachterswoning op de Veluwe. Echt in *the middle of nowhere*. We zagen meer everzwijnen dan mensen. Ik droomde altijd van zo’n plekje, maar ik wist niet of ik het in het echt ook leuk zou vinden of dat het gewoon een

'We sloegen een brug tussen de stad en de wereld waar kaas en vlees wordt gemaakt'

romantische fantasie was. Maar het beviel uiterst goed. Al mijn vrienden vonden het ook mooi, maar niet langer dan voor een weekend.

Bij mij en mijn vriend was dat echt anders. Nu wonen we weer in Amsterdam omdat het anti-kraak boswachtershuis is verkocht. Onverwacht bevat de stad me nu ook weer goed. Ik pas me blijkbaar makkelijk aan.'

Maar ehh... de wereld van de vleesconsumptie?

'Het begon allemaal met zo'n typisch kroeggesprek. Met Sascha, mijn collega bij Ultra Ultra, bedachten we dat we een tosti "van begin tot einde" wilden maken. Daaruit werd de *Tostifabriek* geboren. Een enorm uit de klauwen gelopen project. Met lease-koeien voor de kaasproductie, biggetjes die we van boeren kregen, en 1.000 kuub aarde om in de stad een tarweveld te creëren voor het tostibrood. Het platteland brachten we in de stad. Met heel veel gedoe. Buurtwerkers kwamen om de hoek voor een check-up, Wakker Dier stond met open mond te kijken, politie op de stoep. Veel gedoe, veel lol en nog meer exposure. We sloegen een brug tussen de stad en de wereld waar kaas en vlees wordt gemaakt. Uiteindelijk hebben we 400 tosti's kunnen maken, die we op een feest voor 25 euro per stuk moesten verkopen. En dan waren we nog lang niet uit de kosten. Duurzaam was het allerminst maar we hadden een complex maatschappelijk vraagstuk weten te vertalen naar iets heel tastbaars.'

Zijn er mensen vegetariër geworden door de Tostifabriek? Die biggetjes werden varkens die naar de slachter moesten...

'Dat weet ik niet. Maar mensen zijn zich in ieder geval weer bewuster geworden van wat er allemaal vooraf gaat aan het voedsel op hun bord en ikzelf ben minder vlees gaan eten door de *Tostifabriek*. Vlees is een luxe product. Je neemt een leven van een dier om zelf te genieten van dat vlees. Dat vereist respect. Jagers weten als geen ander hoe het is om een dier te doden en deze vervolgens op te eten. Dat behoort respectvol te gaan.'

Jouw vriend jaagt sinds kort. Hoe kijkt jullie Amsterdamse vriendenkring daartegenaan?

'Sommigen vinden dat best lastig. Voor zijn verjaardag vorig jaar gaven we hem een gezamenlijk cadeau: een geweer! Want hij had net zijn jachtakte binnen. Maar niet iedereen wilde aan dat cadeau meebetalen.'

Waarom niet, denk je?

'Ik denk dat veel mensen het toch raar vinden dat mensen in hun vrije tijd dieren doden. Bovendien ziet men de jachtwereld als een gesloten elitaire club mensen waarin een achterhaald idee van mannelijkheid heerst. Mannen die geilen op wapens, dat kromme idee.'

Hoe kunnen de jagersvereniging of de jagers zelf dat beeld bijstellen?

'Het beeld dat de jagers zich ophouden binnen een besloten genootschap moet omgekeerd worden. Volgens mij is er best wel veel begrip onder Nederlanders als een teveel aan ganzen of en teveel aan herten in bijvoorbeeld de Oostvaardersplassen wordt afgeschoten en geconsumeerd; het doden van een dier als onderdeel van het beheren van een ecosysteem. Veel mensen staan te ver van de natuur om dat als onderdeel te accepteren. Die gaan gewoon op zwart als er een dier door een mens gedood wordt. Maar als je graag vlees eet moet je daar niet hypocriet over doen. En natuurlijk, het doden van een dier is gewoon niet leuk. Als mijn vriend thuis komt met een gans, staat hij daar aan de ene kant trots te wezen, maar aan de andere kant vindt hij het ook machtig lastig dat juist hij de trekker heeft overgehaald. Dat hij een keuze heeft gemaakt over leven en dood.'